

# Álhírek (Fake News)

Boda Norbert

2025. március 21.

## 1. Bevezetés

Az álhírek jelentősen elterjedtek az interneten az utóbbi évtizedben, és beláthatólag nem fogunk megszabadulni tőlük. Ez a dolgozat ismeretterjesztő megközelítéssel mutatja be ezeket, definiálja, hogy mik számítanak álhírnek, illetve hogyan ismerhetjük fel őket. Azonosításukra a szociális hálók is nyújtanak eszközöket, amelyek közül egy pár be lesz mutatva.

## 2. Álhírekről általánosan

### 2.1. Mik az álhírek és hol találkozhatunk velük

Az álhírek olyan hírek vagy egyszerű üzenetek, amelyek helytelen vagy hamis információt tartalmaznak, illetve ezt a tényt nem közlik olvasóik számára. [Wan20] Álhírekkel az életünk bármely pontján találkozhatunk, anélkül, hogy észrevennénk. Néhány példa, ahol aktívan olvashatunk vagy hallhatunk álhíreket:

- szociális hálók;
- valósnak tűnő híroldalak, amelyek célja a félretájékoztatás, illetve a téves információk terjesztése;
- televíziós műsorok;
- bármely személy, akivel kommunikálunk, előadhat hamis információt.

### 2.2. Álhírek kategorizálása

Az álhírek kategorizálása a szándékuk és módszertanuk alapján történik. Vannak esetek, amikor a fő cél nem a félretájékoztatás, hanem a szórakoztatás vagy szimplán a profitszerzés. Ugyanakkor, ha a fő cél ténylegesen a hamis információ terjesztése, akkor ez az eredmény többféleképpen elérhető. Nagyjából hét kategóriát lehet felsorolni, mindegyiknek megvan a sajátossága: [War17]

1. Szatíra vagy paródia – fő célja az olvasó szórakoztatása, de megeshet, hogy a tartalom fogyasztója a leírtakat tényként értelmezi;
2. Hamis kapcsolatok – olyan eseteket ölel magába, ahol a címek, képek és leírások eltérnek egymástól, vagy kevésbé kapcsolódnak egymáshoz. Ezek célja általában a profitszerzés;

3. Félrevezető tartalom – célja egy személy vagy téma bemutatása félrevezető módon, ezzel negatív fényt helyezve rá;
4. Kontextusból kivett tartalom – célja ugyanúgy a félrevezetés, de ebben az esetben a megosztott tartalomnak valós alapja van, csak bizonyos háttér-információk nincsenek megemlítve;
5. Utánzat tartalom – olyan eseteket összegez, amikor egy megbízható forrást utánoz valaki (például egy híroldalnak adja ki magát). Ezek szándéka esetenként változó, lehet szórakoztató, de félrevezető jellegű is;
6. Manipulált tartalom – képek, videók, hanganyagok vagy más digitális tartalmak megváltoztatására vonatkozik, fő célja a félrevezetés;
7. Kitalált tartalom – az előadott tartalom teljes egészében kitaláció műve, célja lehet a szórakoztatástól kezdve, a profitszerzésen keresztül egészen a félrevezetésig bármi. Manapság a mesterséges intelligencia a legfőbb eszköz ezek gyártására.

### 2.3. Álhírek felismerése

Az álhírek felismerése nem egyszerű feladat, különösen, ha valaki először találkozik velük. Egyes esetekben még egy tapasztalt szem is nehezen tudja megkülönböztetni a valóságot a fikciótól.

A következő nyolc szempontot érdemes figyelembe venni, amikor egy tartalom hitelességét szeretnénk ellenőrizni: [KR16]

1. A forrás hitelességének vizsgálata – mindig nézzük meg, hogy a forrás hiteles-e, nem adja-e másnak magát;
2. A teljes történet elolvasása – a címek gyakran csak félígazságot mondanak el, vagy eltúlozzák a történeteket;
3. A szerző(k) háttérének ellenőrzése – nézzünk utána a szerzőknek: ismertek-e, illetve komoly cikkeket szoktak-e írni, vagy inkább szatírárt;
4. Támogató források áttekintése - megeshet, hogy a támogató források tartalma eltér az előadott történettől, vagy esetleg egyáltalán nem megbízhatóak;
5. A dátum ellenőrzése - egyes álhírek azt állítják, hogy a múltban megtörtént cselekedetek összefüggnek az aktuális eseményekkel, miközben ezek független történetek egymástól;
6. Szatíra vagy paródia azonosítása - megfordulhat a fejünkben a kérdés: "Ez egy vicc?", és egy kevés kutatás után kiderülhet, hogy igen. Minél abszurdabbnak hangzik egy cím, annál nagyobb valószínűséggel nem igaz cselekményeket ad elő;
7. Saját előítéleteink megvizsgálása - sokszor megtörténhet, hogy egy történet összhangban van az előítéleteinkkel, és emiatt nagyobb valószínűséggel osztanánk meg. Mindig gondolkodjunk kétszer, és olvassunk többet utána;
8. Szakértők véleményének kikérése – nagy valószínűséggel az aktuális hírek állításait már ellenőrizték szakértők, ezért érdemes utánanézni, hogy ők mit mondanak róluk.

### 3. Hogyan kezelik a szociális hálók az álhíreket és azok terjedését

Az álhírek terjedése ellen egyes szociális hálók tényellenőrző rendszereket implementáltak, amelyek segítségével jelezni tudják bizonyos bejegyzéseknél, hogy ha azok hamis történeteket adnak elő. Ez a szekció két nagy vállalat, a Meta és az X rendszereit részletezi.

#### 3.1. X (volt Twitter)

Az X Community Notes rendszere 2021-ben indult azzal a céllal, hogy a félretájékoztatást csökkentse a platformon belül. A rendszer lényege, hogy bejegyzések alá megjegyzéseket tesz, amelyek kontextust adnak vagy megcáfolják az előadott helytelen információkat. A megjegyzéseket az X felhasználói írják, és határozzák meg, hogy érdemes-e ezeket megjeleníteni, vagy sem. Fontos hozzátenni, hogy a Community Notes nem többségi szabály alapján működik, hanem megköveteli, hogy különböző nézőpontokkal rendelkező emberek egyetértsenek a megadott megjegyzéssel. [X]

Ez a rendszer segített abban, hogy a felhasználók informáltabbá váljanak, de a félrevezető tartalom mégis gyakran megjelent, mert a szerzők jelentős összegeket kaptak a bejegyzések alatt megjelenő hirdetésekéből. Ennek következtében az X technológiai vezetője bejelentette, hogy azok a bejegyzések, amelyek a Community Notes rendszertől megjegyzést kapnak, nem jogosultak hirdetési bevételre. [el23]

#### 3.2. Meta (Instagram, Facebook, Threads)

A Meta 2016-ban indította tényellenőrző rendszerét, ugyancsak azzal a céllal, hogy valamilyen módon kezelje a platformon történő félretájékoztatást. A rendszer a Meta-tól független szervezeteken alapul, mint a Nemzetközi Tényellenőrző Hálózat (IFCN) és az Európai Tényellenőrző Szabványok Hálózata (EFCSN), amelyek meghatározzák, ha egy bejegyzés tartalmaz-e hamis információt. Ezek a szervezetek hat kategóriába tudják sorolni a megadott tartalmat, és ennek függvényében a platform el tudja dönteni, hogy mit tegyen vele. A szóban forgó kategóriák a következők: Hamis, Módosított, Részben hamis, Hiányzó kontextus, Szatíra és Igaz. Az első három kategóriába tartozó tartalmak általában kevésbé lesznek megjelenítve, vagy esetleg törlésre kerülnek. Azok a bejegyzések, amelyek a Hiányzó kontextus címkével voltak ellátva, több információt fognak megjeleníteni, végül pedig a Szatíra és Igaz kategóriába tartozó tartalmak nem lesznek korlátozva. [Met]

A Meta 2025-ben bejelentette, hogy elhagyja a bemutatott tényellenőrző rendszerét, és átáll egy, az X-hez hasonló, Community Notes rendszerre, de egyelőre ez még tesztfázisban van, és csak az Amerikai Egyesült Államokban elérhető. [Kap25]

### 4. Konklúzió

Az álhírek jelentősen be tudják folyásolni véleményünket bármilyen témakör esetén, legyen az politikai vagy más jellegű. Ez a dolgozat bemutatott bizo-

nyos módszereket és eszközöket, amelyek segítenek abban, hogy felismerjük a félrevezető információkat és csökkentjük ezek befolyását a gondolkodásunkra nézve. A jövőben valószínű, hogy ezek az eszközök fejlődni fognak, de az álhírek terjesztésére is jobb módszereket fognak felfedezni. A legfontosabb az, hogy mindig olvassunk utána egy témának több helyen is, mielőtt következtetéseket próbálnánk megfogalmazni.

## Hivatkozások

- [@el23] Elon Musk @elonmusk. Making a slight change to creator monetization: Any posts that are corrected by @communitynotes become ineligible for revenue share. the idea is to maximize the incentive for accuracy over sensationalism. <https://x.com/elonmusk/status/1718676793165750564>, 10 2023. Accessed: 2025-03-21.
- [Kap25] Joel Kaplan. More speech and fewer mistakes, 2025. Accessed: 2025-03-21.
- [KR16] Eugene Kiely and Lori Robertson. How to spot fake news, 2016. Accessed: 2025-03-16.
- [Met] Meta. How fact-checking works. Accessed: 2025-03-21.
- [Wan20] Chih-Chien Wang. Fake news and related concepts: Definitions and recent research development. *Contemporary Management Research*, 16(3):145–174, 2020.
- [War17] Claire Wardle. Fake news. it’s complicated., 2017. Accessed: 2025-03-16.
- [X] X. Community notes: a collaborative way to add helpful context to posts and keep people better informed. Accessed: 2025-03-21.